

STRESZCZENIE

„Społeczne uwarunkowania aktywności wolnoczasowej rodzin zastępczych”

Urszula Żołądkowska-Gąsiorowska

Rodzina jest środowiskiem wychowawczym najsilniej kształtującym wzorce wartościowego zagospodarowania czasu wolnego dziecka (Izdebska, 2000; Agate, Zabriskie i in, 2009; Przygońska, 2011; Kawula, 2014; Hodge, Bocarro i in, 2015). Wieloletnie doświadczenia pedagogiczne pokazują jednak, iż nie zawsze możliwy jest rozwój dziecka w rodzinie naturalnej i wówczas koniecznością staje się poszukiwanie alternatywnych form opieki nad dzieckiem osieroconym (Badora, Marzec, 2002). Jednym z najskuteczniejszych rozwiązań w tym zakresie jest umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej, a w ostatnich latach zaobserwować można propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego przez jednostki samorządu terytorialnego organizacje pozarządowe.

Niniejsza praca adresowana jest do organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej i rodziców zastępczych, a także gestorów państwowych i prywatnych odpowiedzialnych za programowania rekreacji i zajęć czasu wolnego w środowisku rodzinnym. Ważną częścią rozdziału empirycznego pracy jest opis programu interwencyjnego w zakresie aktywności fizycznej obejmującego rodziny zastępcze z terenu powiatu szamotulskiego. Program *Integracja przez Rekreację* zrealizowany został w okresie od stycznia do kwietnia 2017. roku, a jego nadrzędną ideą było łączenie we wspólnych działaniach członków rodzin zastępczych (rodziców i dzieci).

Celem badań własnych było zdobycie wiedzy na temat aktywności wolnoczasowej rodzin zastępczych oraz określenie uwarunkowań jej programowania. Cel aplikacyjny stanowiło opracowanie i realizacja autorskiego programu zajęć sportowo – rekreacyjnych dla rodzin zastępczych powiatu szamotulskiego. W ramach przeprowadzonych badań określono poziom aktywności fizycznej podejmowanej przez badanych w czasie wolnym oraz poziom ich zaangażowania w zajęcia o charakterze sedenteryjnym.

Realizacja procesu badawczego miała miejsce w okresie od grudnia 2015. roku do końca kwietnia 2017. roku. Grupę badanych stanowiły rodziny zastępcze z terenu miasta Poznania oraz powiatu szamotulskiego w Wielkopolsce. Łącznie badaniem objęto 73 rodziny zastępcze (73 rodziców oraz 89 dzieci powyżej 10. roku życia).

W celu rozpoznania złożoności badanego zjawiska zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki ankietowania. Narzędzie badawcze stanowiły dwa kwestionariusze ankietowe. Pierwszym z nich była ankieta własnej konstrukcji skierowana do rodziców zastępczych. Kwestionariusz dla dzieci przygotowany został na bazie międzynarodowego narzędzia HBSC (Health Behaviour in School – Aged Children), stosowanego w badaniach zachowań zdrowotnych młodzieży szkolnej. W obydwu kwestionariuszach zamieszczono pytania pozwalające na określenie poziomu aktywności fizycznej wyrażonego za pomocą wskaźników MVPA oraz VPA (Prochaska, Sallis, 2001; Mazur, 2013). Dodatkowo, w celu oceny skuteczności przeprowadzonego programu interwencyjnego przygotowano dwa kwestionariusze ewaluacyjne (dla rodziców i dzieci uczestniczących w interwencji).

Analiza wyników badań pozwoliła na przedstawienie następujących wniosków: najczęściej podejmowanymi formami rekreacji fizycznej wśród badanych rodzin zastępczych były te, których uprawianie nie wymaga posiadania specjalistycznego sprzętu oraz dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Poziom aktywności fizycznej badanych rodziców i dzieci zastępczych w większości przypadków nie spełniał kryteriów zalecanych przez Światową Organizację Zdrowia. Jednocześnie najpopularniejszym sposobem spędzania czasu wolnego przez rodziców wspólnie z dzieckiem zastępczym było oglądanie telewizji, a większość dzieci praktykowała zajęcia o charakterze sedenteryjnym przez co najmniej 2 godziny dziennie. Ponad to zebrane dane empiryczne potwierdziły występowanie związków między typem rodziny zastępczej a sposobem organizowania zajęć wolnoczasowych.

Przeprowadzona interwencja przyczyniła się do integracji środowiska szamotulskich rodzin zastępczych oraz stała się przykładem „dobrej praktyki” w zakresie działań służących rodzinnemu podejmowaniu aktywności fizycznej oraz inicjatyw podejmowanych przez organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Poznań, 5 stycznia 2018r.